

การอภิปรายเรื่อง

“การจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา : โอกาสและความท้าทายของ มจร.”

โดย ผศ. ดร. ประเสริฐ คันธมานนท์

รองอธิการบดีอาวุโสฝ่ายบริหาร มจร.

ในการประชุมสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ครั้งที่ 216

วันพุธที่ 2 สิงหาคม 2560

ณ ห้องประชุมประกาย ประจักษ์ศุภนิติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ผศ. ดร. ประเสริฐ คันธมานนท์ รองอธิการบดีอาวุโสฝ่ายบริหาร นำเสนอเรื่องราว “การจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา : โอกาสและความท้าทายของ มจร.” การจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษามีที่มาจากภารกิจกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันมีโครงสร้างการบริหารงานที่ใหญ่ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ มีความพร้อมและสามารถแยกออกมาตั้งเป็นกระทรวงการอุดมศึกษาได้ จึงทำให้เกิดแนวคิดการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษาขึ้นและเชื่อมั่นว่าเมื่อจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษาแล้วจะทำให้มีบทบาทในการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไปในทิศทางที่ดีขึ้น

นายแพทย์ ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีแนวคิดในการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษาว่า 1. การแยกออกจากกระทรวงศึกษาธิการ จะทำให้บทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาต่อการพัฒนาประเทศชาติชัดเจนขึ้นและจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของประเทศ 2. กระทรวงการอุดมศึกษาต้องเป็นหน่วยงานที่ผลิตบัณฑิตให้ตรงกับความต้องการของประเทศ ตอบสนองนโยบายการขับเคลื่อนประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ ในด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและองค์ความรู้ 3. การกำหนดบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง (รัฐมนตรี) การกำกับดูแล (สภามหาวิทยาลัย) และการบริหารงาน (อธิการบดี) จะออกมาเป็นอย่างไร เพื่อสร้างความสมดุลของการบริหารจัดการ

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ โสภณ นภาธร ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้แนวคิดว่า 1. กระทรวงการอุดมศึกษาต้องเป็นศูนย์รวมการบริหารจัดการอุดมศึกษาแนวใหม่ สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่มีความหลากหลาย ให้พัฒนาเป็นไปตามบริบทของแต่ละสถาบัน โดยมีความเป็นอิสระทางวิชาการภายใต้การกำกับดูแลที่ดี 2. กระทรวงการอุดมศึกษาต้องมีบทบาทหน้าที่ชัดเจนในการร่วมมือกับภาคสังคม และชุมชน 3. สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างรวดเร็ว จะมีการแก้ไขประเด็นด้านการบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาอย่างไรในเรื่องธรรมาภิบาล

กระบวนการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา มีการแต่งตั้งคณะทำงานเตรียมความพร้อมการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา มี ศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์อุดม ชินทร เป็นประธานคณะทำงานฯ ได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นต่างๆ จากหน่วยงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สำนักงานประมาณ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ส.ก.อ.) ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏและ

มหาวิทยาลัยราชวมงคล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน สมาคมอาจารย์ คณะกรรมการการอุดมศึกษา (ก.ก.อ.) คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) และได้จัดรับฟังความคิดเห็นจากมหาวิทยาลัยต่างๆ 4 ภูมิภาค มีมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเจ้าภาพ

เป้าหมายการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา เพื่อเป็น “เสาหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่า” และตอบโจทย์ที่สำคัญให้กับสังคม 4 เป้าหมายหลัก คือ 1) บริหารงานอุดมศึกษายุคใหม่ที่เป็นพลวัตเพื่อมวลมนุษย์ 2) ผลิดกำลังคนที่มีคุณภาพ ศักยภาพ ตรงเป้า สนองต่อการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 3) สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ก่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และ 4) สานความเข้มแข็งของประชารัฐ สร้างสังคมที่มีความสุข ความดีงาม น่าเชื่อถือ สมานฉันท์ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกที่มีคุณภาพ และเน้นย้ำประเด็นสำคัญในการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษาต่อคณะทำงานฯ ให้มุ่งเน้นส่งเสริมและสนับสนุนมหาวิทยาลัยอย่างเต็มที่และควบคุมน้อยที่สุด ควรมีกลไกในการเชื่อมโยงเชิงนโยบายของรัฐบาล เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายประเทศ เป็นศูนย์ข้อมูลของประเทศ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ และควรให้กระทรวงการอุดมศึกษามีความทันสมัย เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับตัวให้ทันต่อการพัฒนาประเทศ

จากแนวคิดการ หลักการสำคัญของการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา คณะทำงานฯ ได้ร่วมกันร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา ประกอบด้วย 3 ฉบับ โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีหลักการสำคัญเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 เพื่อจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา

2. ร่างพระราชบัญญัติบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา พ.ศ. มีหลักการสำคัญเพื่อให้มีกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา เนื่องจากกระทรวงการอุดมศึกษาจะต่างกับกระทรวงอื่นมีความหลากหลายของมหาวิทยาลัย และบุคลากรที่เป็นข้าราชการสังกัด ก.พ. และ ก.พ.อ. การโอนย้ายบุคลากรที่มาจากต่างสังกัดอาจเกิดความยุ่งยากในระดับหนึ่ง ขณะที่ข้าราชการที่สังกัดอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งจะเริ่มเกษียณอายุจนท้ายสุดข้าราชการจะหมดไป การบริหารจัดการจะถูกดูแลโดยบุคคลที่ไม่ได้เป็นข้าราชการ จึงต้องมีกลไกในการกำกับดูแลการบริหาร การดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

ในร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ กำหนดหน้าที่และอำนาจของรัฐมนตรี คณะกรรมการการอุดมศึกษา เลขาธิการ รองเลขาธิการ ไว้ในมาตรา 10 และมาตรา 11 โดยรัฐมนตรีมีหน้าที่และอำนาจเพิ่มเติมในการดูแลมาตรฐานหลักสูตร เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเสนอแนะการสนับสนุนเงินงบประมาณให้แก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต่อคณะรัฐมนตรี และดูแลธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยโดยมีอำนาจยับยั้งหรือยุติการดำเนินงานได้ กรณีพบมหาวิทยาลัยที่มีปัญหาเรื่องธรรมาภิบาล แต่ทั้งนี้การใช้อำนาจในหลายประเด็นดังกล่าวต้องผ่านคำแนะนำจากคณะกรรมการการอุดมศึกษา เป็นแนวความคิดที่ไม่ต้องการให้การเมืองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยมากนัก

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา คณะกรรมการการอุดมศึกษา ต้องสอดคล้องกับการบริหารจัดการ เน้นการส่งเสริม สนับสนุน กำกับ และควบคุม ตามลำดับ โดยการควบคุมจะเป็นลำดับสุดท้าย และใช้เท่าที่จำเป็น ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการอุดมศึกษา โดยหน้าที่และอำนาจของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาตามร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ จะเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรด้านกำลังคนให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

มากขึ้น หรือ collaborative management สามารถโยกย้ายแลกเปลี่ยนกำลังคนที่มีศักยภาพ มีความรู้ความเข้าใจ ในอุดมศึกษาระหว่างหน่วยงานเพื่อช่วยกันทำงานมุ่งสู่การบูรณาการประเทศ มีการประสานและส่งเสริมความร่วมมือ ในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย ที่ประชุม อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและราชภัฏ และสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลกัน และมีหน้าที่ในการรวบรวมและจัดทำแผนและฐานข้อมูลการผลิตบัณฑิตในแต่ละสาขาวิชาให้ สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคนของประเทศและภูมิภาคอาเซียน ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษา ของรัฐในสังกัดของกระทรวงการอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาสมรรถนะ ของกำลังคนภายในประเทศไม่แต่เฉพาะวัยเรียนทั้งนั้น ยังครอบคลุมถึงวัยทำงาน และผู้สูงวัย รวมถึงการจัดทำระบบ ประกันคุณภาพที่เป็นเอกภาพและลดภาระแก่สถาบันอุดมศึกษา

การกำกับดูแลเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ ยังไม่ได้ให้อำนาจรัฐมนตรี ทั้งหมด ในกรณีที่มีปัญหาในการดำเนินกิจการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดของกระทรวงการอุดมศึกษาซึ่ง อาจเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม รัฐมนตรีจะต้องแจ้งสภาสถาบันอุดมศึกษาให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวก่อน ในกรณีที่สภาสถาบันอุดมศึกษาไม่ดำเนินการ ดำเนินการล่าช้าเกินสมควร หรือไม่สามารแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ให้ รัฐมนตรีเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อคณะรัฐมนตรีวินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ ตามคำวินิจฉัยของคณะรัฐมนตรี ซึ่งจะต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของสถาบันอุดมศึกษาหรือประโยชน์ ของส่วนรวม โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความเป็นอิสระ และความแตกต่างของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละรูปแบบ

3. ร่างพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. มีหลักการสำคัญเพื่อให้มีกฎหมายว่าด้วยการอุดมศึกษา จัดประเภทของสถาบันอุดมศึกษา กำหนดหลักการในการจัดการอุดมศึกษาที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ภารกิจ หน้าที่ของอุดมศึกษา มาตรการในการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการการอุดมศึกษาอย่างมีเอกภาพ รวมทั้งหลักการในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความ หลากหลายของสถาบันอุดมศึกษา เน้นการจัดการอุดมศึกษา 5 ด้าน คือ

- หลักเสรีภาพทางวิชาการ ให้บุคลากรสายวิชาการ สถาบัน มีเสรีภาพในการสอน การแสดงความคิดเห็นทางวิชาการตามหลักวิชา เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชน ชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ขัดต่อกฎหมาย และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น

- หลักความเป็นอิสระ สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการบริหารตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้ง สถาบันอุดมศึกษานั้น การกำกับดูแลและการควบคุมกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น และจะต้องไม่ถูกรวบงำจากองค์กร ทางการเมือง กลุ่มธุรกิจ หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลอื่น

- หลักความเสมอภาค ให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาต้องให้การศึกษแก่ผู้เรียน อย่างเต็มที่และเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความสำคัญในการศึกษา

- หลักธรรมาภิบาล กำหนดเป็นแนวทางที่สถาบันอุดมศึกษาต้องบริหารงาน บุคคล ทรัพยากร ให้ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีระบบตรวจสอบถ่วงดุลภายในที่มีประสิทธิภาพ สถาบันอุดมศึกษาต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาแก่สาธารณะ การเปิดเผยข้อมูลเป็นเครื่องมือที่ใช้สอบทานดูผล การปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษา โดยชุมชนและสังคม สามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการติดตามตรวจสอบด้วย

■ หลักการรับผิดชอบต่อสังคม สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ผลิตงานวิจัยและสร้างนวัตกรรมที่มีประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติ รวมทั้งให้บริการวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรวม

ในส่วนของประเทศสถาบันอุดมศึกษา แบ่งเป็น 1) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่เป็นส่วนราชการ และในกำกับของรัฐ และระดับต่ำกว่าปริญญา และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ไม่อยู่ในสังกัดของกระทรวงการอุดมศึกษา และ 2) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน นอกจากนี้ ยังมีแนวทางในการแบ่งประเภทของสถาบันอุดมศึกษาตามศักยภาพหรือคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อประโยชน์ในการกำหนดการสนับสนุน ส่งเสริม ควบคุม หรือกำกับดูแลได้ หากสถาบันอุดมศึกษาใดคุณภาพยังไม่ดีพอ ก็จะมีกลไกในการสนับสนุน ส่งเสริม ควบคุม กำกับดูแล เพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพ ศักยภาพดีขึ้น

โครงสร้างของคณะกรรมการการอุดมศึกษาซึ่งแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี จะประกอบด้วย 1) ประธานกรรมการ ตามข้อเสนอร่วมกันของที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ และสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย 2) กรรมการ 3 คน ซึ่งมาจากผู้เคยดำรงตำแหน่งนายกสภาหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 3) กรรมการ 3 คน ซึ่งมาจากผู้เคยดำรงตำแหน่งอธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน 6 คน เดิมกำหนดไว้ไม่เกิน 7 คน แต่ได้มีการหารือกับรัฐมนตรี และสภาวิชาชีพแล้วมีความเห็นร่วมกันว่า จะมีตัวแทนสภาวิชาชีพเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะมีคุณสมบัติมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ การคลังและงบประมาณ สังคม หรือสาขาอื่นที่มีความจำเป็นโดยต้องมาจากด้านอุตสาหกรรมหรือด้านธุรกิจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศและเกี่ยวข้องกับการใช้บัณฑิต ซึ่งปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการนี้

หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการการอุดมศึกษาไม่ต่างจากเดิมมากนัก แต่จะเน้นและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษามากขึ้นในเรื่องการกำหนดมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา ให้ความเห็นชอบแก่รัฐมนตรีในการวินิจฉัยสั่งการเพื่อยับยั้งหรือยุติการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดของกระทรวงการอุดมศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เสนอแนะและให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีในเรื่องการจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปให้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดของกระทรวงการอุดมศึกษา รวมทั้งงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และสนับสนุนเงินงบประมาณให้แก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และมีการจัดประชุมร่วมกันกับผู้แทนของที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยราชภัฏ และสมาคมสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เช่นเดียวกันกับหน้าที่ในการกำกับดูแลโดยรัฐมนตรีก็ไม่ต่างจากที่ระบุไว้ในร่างพระราชบัญญัติบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา พ.ศ. มากนัก

การจัดการศึกษา ได้กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายขึ้น มีการบรรยายเท่าที่จำเป็น เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้โดยการปฏิบัติงานจริงเป็นหลัก สนับสนุนการเข้าถึงระบบสารสนเทศทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งอย่างเท่าเทียมกัน และสร้างความร่วมมือระหว่าง

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในเรื่องการจัดการศึกษาอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทรัพยากรบุคคลของประเทศ

การประกันคุณภาพภายนอกจะมีการเปลี่ยนไป สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) อาจจะไม่ได้อีกเป็นหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอกทั้งหมด ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ ให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาสามารถกำหนดหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกได้ และหากสถาบันอุดมศึกษาได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากหน่วยงานอื่นที่ได้รับการยอมรับจากทั้งในประเทศและหรือต่างประเทศ ให้ถือว่าการประเมินนี้เป็นการประเมินคุณภาพภายนอกแล้ว

การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยและนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาไปใช้ประโยชน์จริง สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดตั้งนิติบุคคลหรือร่วมกับภาคเอกชนเพื่อจัดตั้งนิติบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยและนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาไปใช้ประโยชน์ก็ได้

การบริการวิชาการแก่สังคม เน้นให้สถาบันอุดมศึกษาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา และส่งเสริมให้นักศึกษาและนักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ กับสังคมเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะ

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา รัฐมนตรีใช้อำนาจผ่านสภาสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา การใช้อำนาจของรัฐมนตรีต้องเป็นไปเพื่อการสนับสนุนส่งเสริมการอุดมศึกษาโดยไม่กระทบหลักเสรีภาพทางวิชาการและหลักความเป็นอิสระในการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษา การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาขึ้นใหม่ในอนาคตต้องไม่เป็นไปเพื่อการพาณิชย์ในการแสวงหากำไรจากการจัดการเรียนการสอน สถาบันอุดมศึกษาต้องประกอบด้วยองค์กรอย่างน้อย ได้แก่ 1) สภาสถาบันอุดมศึกษา 2) คณะกรรมการบริหารสถาบันอุดมศึกษา 3) คณะผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา 4) สภาวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา ในส่วนของ มจร. คณะกรรมการประสานงานบริหารซึ่งไม่ได้เป็นคณะกรรมการที่กำหนดไว้ตาม พรบ. มจร. พ.ศ. 2541 พรบ. อาจจะต้องมีการปรับเป็นคณะผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับใหม่

สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นระบบปกติ แต่สิ่งที่ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ เพิ่มเข้ามาเพื่อตอบโจทย์ในการพัฒนาประเทศ คือ สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำความรู้ ผลงานวิจัยและนวัตกรรม ไปใช้ในการสร้างผู้ประกอบการใหม่ให้กับประเทศ สถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดมาตรการใดๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนทางการเงินเพื่อการประกอบธุรกิจใหม่ หรือการส่งเสริมให้เกิด start up

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาวิชาชีพ กำหนดให้สภาวิชาชีพมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นประกอบการจัดทำมาตรฐานหลักสูตรเพื่อกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของวิชาชีพนั้นได้ แต่ไม่ให้มีอำนาจในการรับรองหรือกำหนดการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสภาวิชาชีพนั้นของสถาบันอุดมศึกษาหรือสร้างภาระอื่นใดให้กับสถาบันอุดมศึกษา ออกข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ในลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติหรือก้าวกายการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้

การให้องค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยองค์กรภาคเอกชนอาจให้การสนับสนุนเงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอันจำเป็นให้แก่สถาบันอุดมศึกษาได้เท่าที่จำเป็น การจัดสรรทรัพยากรให้แก่การจัดการอุดมศึกษา รัฐมีหน้าที่จัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้การอุดมศึกษา ขณะเดียวกันสถาบันอุดมศึกษาของ

รัฐที่เป็นส่วนราชการและไม่อยู่ในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา มีอำนาจจัดการทรัพย์สินให้เป็นไปตามกฎหมายการจัดตั้งของตนได้ อสังหาริมทรัพย์ที่มีผู้อุทิศให้ หรือซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถาบันอุดมศึกษา ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุ รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา สัญญาการซื้อทรัพย์สินหรือจ้างทำของ ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นที่ต้องหารือกันต่อไปอีกในเรื่องของการจัดตั้ง “กองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา” ในสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา ว่ากองทุนนี้จะมีการบริหารจัดการอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษามากที่สุด

สิ่งที่คณะทำงานฯ จะต้องดำเนินการจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมก็คือ การทบทวนการปรับโครงสร้างการบริหารของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา ที่มีความแตกต่างจากโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดโครงสร้างที่พร้อมจะรองรับหน้าที่ได้หลายบทบาท รวมทั้งให้เกิดการบริหารงานแบบ collaborative management การวางแผนการโอนย้ายบุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาที่สังกัด ก.พ. ไปขึ้นกับ ก.พ.อ. รวมทั้งการจัดทำร่างพระราชบัญญัติบริหารงานบุคคลของกระทรวงการอุดมศึกษา ที่จะต้องมีการคำนึงถึงสวัสดิการเป็นสำคัญด้วย

การจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษาขึ้นใหม่ สิ่งที่เป็นความท้าทายคือการตอบคำถามประชาคมที่ว่า เมื่อจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษาแล้วจะเกิดผลดีกว่าเดิมอย่างไร การกำกับมหาวิทยาลัยจะเป็นอย่างไร การจัดการกับมหาวิทยาลัยที่ไม่มีธรรมาภิบาลจะมีกลไกอย่างไร เหตุใดมหาวิทยาลัยในกำกับยังใช้เงินงบประมาณแผ่นดินอยู่ ซึ่งมุมมองของฝ่ายบริหารประเทศมองว่ามหาวิทยาลัยในกำกับไม่ควรใช้เงินงบประมาณแล้ว และสิ่งที่เป็นกังวล คือ โครงสร้างการบริหารของกระทรวงการอุดมศึกษาใหม่ควรมีความแตกต่างจากโครงสร้างอำนาจของข้าราชการตามพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งคณะทำงานร่างกฎหมายได้ใช้แนวทางในการร่างกฎหมายไม่ให้มีสถานะเทียบเท่ากรม เพื่อจะได้เกิดความมีอิสระในการบริหารและไม่อยู่ภายใต้โครงสร้างตามราชการอีก

ส่วนประเด็นอื่นๆ ที่กำลังพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อความชัดเจน คือ การเพิ่มกรรมการในคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่มาจากสภาวิชาชีพ 1 คน การให้มหาวิทยาลัยสมทบงบประมาณโดยเฉพาะเรื่องวิจัย รวมทั้งงบประมาณต้องเน้น outcome ให้เน้นวิจัย นวัตกรรม 4.0 มากขึ้น การทำงานร่วมแบบ University-Private Partnership มหาวิทยาลัยต้องกำหนดภาระงานและสัดส่วนผู้มีตำแหน่งวิชาการ ให้มีคณะกรรมการร่วมเอกชนภาคอุตสาหกรรมในมหาวิทยาลัย หน้าที่ของมหาวิทยาลัยต้องส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการใหม่ในประเทศ การระบุให้มีนโยบายในการให้มหาวิทยาลัยต้องทำงานตอบสนองนโยบายประเทศ เช่น เรื่องการผลิตบัณฑิต การวิจัย การสร้างนวัตกรรม การช่วยพัฒนาภาคอุตสาหกรรม การแสดงให้เห็นว่าจะมีกลไกกำกับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะที่มีปัญหาได้อย่างไร เช่น การจัดการการเปิดมหาวิทยาลัยตามความจำเป็นและความต้องการของประเทศ การสั่งระงับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่มีปัญหา หรือไม่มีความจำเป็นต่อประเทศอีก หรือมีปัญหาเรื่องธรรมาภิบาล การใช้เครื่องมือทางงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการทำงานของมหาวิทยาลัยตามภารกิจ และตาม Performance เพื่อผลักดันยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะนำหารือเข้าที่ประชุมอีกครั้งในวันศุกร์ที่ 4 สิงหาคม 2560 นี้

สรุปการอภิปรายของกรรมการสภามหาวิทยาลัย

กรรมการสภามหาวิทยาลัยรับฟังข้อมูลการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว มีความเห็นร่วมกันและสนับสนุนให้มีการผลักดันกฎหมายการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษาให้สำเร็จ และมีข้อคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. รศ. ดร. หริส สุตะบุตร อุปนายกสภามหาวิทยาลัย มีความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดินกระทรวงการอุดมศึกษา พ.ศ. เรื่องการจัดทำแผนและฐานข้อมูลการผลิตบัณฑิตในแต่ละสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคนของประเทศและภูมิภาคอาเซียน นั้น ในทางปฏิบัติอาจจะทำได้ยากหรือไม่ตรงกับความต้องการมากนัก ควรมีการกำหนดให้มหาวิทยาลัยได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย

การให้อำนาจคณะรัฐมนตรี การปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษามีปัญหาต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ซึ่งอาจไม่ใช่ทุกเรื่อง การกำหนดหน้าที่ให้รัฐมนตรีมีอำนาจในการจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปให้แก่มหาวิทยาลัยของรัฐโดยคำแนะนำจากคณะกรรมการการอุดมศึกษาจะเป็นการเพิ่มขึ้นตอนหรือไม่ และโครงสร้างคณะกรรมการการอุดมศึกษาในส่วนของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ควรมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือด้านอื่นๆ เพิ่มเติม ควบคู่กับด้านสังคมด้วยจะดีมาก

การบริการวิชาการแก่สังคมมีความเห็นว่า มจร. มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงอยู่ตลอดแล้ว ดังนั้น ในร่างพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา อาจไม่ต้องระบุไว้ก็ได้ และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติบริหารงานบุคคลของกระทรวงการอุดมศึกษา ควรให้ความสำคัญกับระบบสวัสดิการ มีความยืดหยุ่นในการบริหาร

ผศ. ดร. ประเสริฐ คันธมานนท์ รองอธิการบดีอาวุโสฝ่ายบริหาร ชี้แจงว่า สถาบันอุดมศึกษายังคงมีความอิสระในการเปิดสาขาวิชาที่มีความเหมาะสมกับมหาวิทยาลัย การผลิตกำลังคนตามยุทธศาสตร์ชาติเป็นไปตามแผนนโยบายที่วิเคราะห์ แต่ทั้งนี้ยังคงให้ความสำคัญของมหาวิทยาลัยในการพิจารณาอยู่ ในเรื่องร่างพระราชบัญญัติการบริหารงานบุคคลฯ เขียนออกมาเพื่อครอบคลุมสิทธิ สวัสดิการ ให้กับบุคลากรของรัฐที่โอนย้ายสังกัดจาก ก.พ. มาขึ้นกับ ก.พ.อ. ซึ่งในอนาคต มหาวิทยาลัยของรัฐระบบข้าราชการจะหายไป จะคงเป็น ม. ในกำกับ

2. การจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษาขึ้นเป็นกระทรวงใหม่ จะทำให้เกิดความมีอิสระ มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน แต่ทั้งนี้ เมื่อมีความอิสระแล้วก็ต้องคำนึงถึงกลไกในการควบคุมภายใน และเรื่องธรรมาภิบาลก็เป็นเรื่องที่ยังคงต้องให้ความสำคัญ และไม่ควรมีเรื่องการเมือง การแสวงหากำไร เข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องเน้น “การอุดมศึกษาเพื่อประเทศ”

การกำหนดคุณสมบัติของปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาอาจเป็นการระบุเจาะจงเกินไป ซึ่งอาจทำให้หาผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้เข้ามาเป็นได้ยาก อย่างไรก็ตามขอให้พิจารณาถึงถ้อยคำที่ระบุในร่างพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา อาจมีความคลาดเคลื่อน ขอให้พิจารณาอีกครั้ง นอกจากนี้คณะกรรมการการอุดมศึกษา หากมีกรรมการที่มาจากภาคเอกชนด้วยก็จะดี เพราะจะได้มีมุมมอง ความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ที่หลากหลายมากขึ้น

3. สภาวิชาชีพที่มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปอาจเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบอีกครั้ง การกำกับดูแล หน้าที่และอำนาจ ไม่ควรไปอยู่ที่รัฐมนตรีมากนัก อำนาจระหว่างรัฐมนตรี กับคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรมีการกำหนดหรือแบ่งกันอย่างชัดเจน เน้นส่งเสริมให้มาก กำกับให้น้อย และสภาสถาบันอุดมศึกษาควรมีหน้าที่และบทบาทมากขึ้น และการที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นส่วนราชการ มีฐานะไม่เทียบเท่ากรม อาจทำให้หน่วยงานอื่นต้องการได้รับสิทธิเช่นนี้บ้าง เช่นเดียวกับการกำหนดให้รายได้และผลประโยชน์ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นส่วนราชการ เบี่ยงปรับจากสัญญา เป็นรายได้ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง และที่ดินที่ได้รับไม่เป็นที่ราชพัสดุ เป็นต้น

4. แนวทางการแบ่งประเภทของสถาบันอุดมศึกษาตามศักยภาพ (league of quality) มีความน่าสนใจ อย่างไรก็ตาม ควรมีเกณฑ์หรือดัชนีชี้วัดที่มีความเหมาะสมหรือเป็นที่ยอมรับของสากล ซึ่งตัวชี้วัดอาจดูจากเรื่อง

คุณภาพการวิจัย การศึกษา การบริการสังคม การทำงาน เพื่อส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยได้พัฒนาศักยภาพของตนเองยิ่งขึ้นไป นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยบางแห่งยังไม่สามารถควบคุมคุณภาพการวิจัย การผลิตบัณฑิตได้ ดังนั้น ควรมีการกำหนดทิศทางการควบคุมการวิจัยของมหาวิทยาลัยให้ได้

5. การออกกฎหมายต่างๆ ควรมีการรับฟังความคิดเห็นจากภายนอกให้มาก ไม่เฉพาะแต่แวดวงทางการศึกษา วิชาการเท่านั้น อาจมีการจัดทำ workshop ผู้ใช้บัณฑิต เพื่อจะได้รับฟังความคิดเห็น มุมมอง หลากหลาย ควรสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนควรระบุให้ชัดเพราะมหาวิทยาลัยเอกชนก็เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาประเทศ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะช่วยให้รัฐกับเอกชนร่วมมือกันมากขึ้น

6. การผลักดันให้กฎหมายผ่านสำเร็จ หากได้บุคคลที่มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ ช่วยเรื่องการเขียนหลักการและเหตุผลในการนำเสนอกฎหมาย ก็จะทำให้กฎหมายผ่านลุล่วงได้ สิ่งสำคัญคือ การตอบคำถามประชาชนภายนอกว่าการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษานี้ดีกว่าเดิมอย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำหยาบมาก
